

kod svijesti, premda već porušena zdravlja: „Moje ime pripada historiji; ona će o meni pričati, ali o onom, što sam na srcu nosio, o tom ne će ona ništa moći kazati“.

b) *Provizorij* (1860—1867).

Povratak ustava. Odmah poslije bitke kod Solferina upravio je car Franjo Josip na svoje narode proglas (15. jula 1859.), kojim im obeća „suvremeno poboljšanje u zakonodavstvu i upravi“, da se postigne bolja uprava i veće blagostanje svih naroda u monarhiji; no riječi „ustav“ nije bilo u njemu. Međutim tek poslije više mjeseci, kad su se pokazale financijske poteškoće kao najvažnija briga, sazove car (5. marta 1860.) u Beč tako zvano „*p o j a č a n o d r ž a v n o v i j e ć e*“ (verstärkter Reichsrath), to jest pored stalnih carevih glavnih savjetnika (od 1851.) pozvao je car još 38 odličnika iz svih zemalja monarhije. Iz Hrvatske bi pozvan Ambroz Vraniczany, iz Slavonije biskup Strossmayer, a iz Dalmacije conte Frano Borelli. Vijeće se sastalo pod predsjedanjem nadvojvode Rajnera 31. maja, a zaključeno je 28. septembra. Kad se raspravljalo „o organizaciji države“, izbiše u njemu na površinu dvije struje: federalistička i centralistička; ali konačno prevagnu prva (34:16) i stvori zaključak, da „*o ja č a n j e i r a z v i t a k m o n a r h i j e t r a ž i , d a s e p r i z n a h i s t o r i č k o - p o l i t i č k i i n d i v i d u a l i t e t p o j e d i n i h z e m a l j a , u n u t a r k o j e g a n e k a s e r a z n e n a r o d n o s t i p r i m j e r e n o r a z v i j a j u i n a p r e d u j u , a l i u s a v e z u s p o t r e b a m a i i n t e r e s i m a c j e l o k u p n e m o n a r h i j e*“; to jest državno se vijeće izjavi za neke vrsti federalizam s centralnim parlamentom. Za ove rasprave zatraži biskup Strossmayer, da se u Hrvatskoj vrati hrvatski jezik u sve urede i škole, a napose još naglasi, da se nada, e će se Dalmacija opet sjединiti s Hrvatskom, kako je to negda bilo, što je onda ponovio još i Ambroz Vraniczany. Sjutradan (26. sept.) osvrne se na to conte Borelli i reče, da doduše priznaje, da Dalmacija broji kud i kamo više Slovena negoli Talijana, no za sjединjenje s Hrvatskom da zasada još nije vrijeme. Nato se diže Strossmayer i uze historičkim podacima dokazivati, da je Dalmacija dio „*k r a l j e v i n e D a l m a c i j e , H r v a t s k e i S l a v o n i j e*“, a sjединjenju protivi se u Dalmaciji samo talijanska inteligencija. Ovim govorom udario je biskup osnovu hrvatskoj narodnoj stranci u Dalmaciji, dok je conte Borelli smatran začetnikom *autonomaške* talijanske stranke.

Međutim odstupi u Hrvatskoj s banske stolice neposredni na-